

Jacek URBANIEC

KRAKOWSKIE KONFERENCJE METODOLOGICZNE
PO PIĘCIU LATACH

Tradycja

Z przeciętnej drużyny ligowej można w ciągu kilku miesięcy uczynić lidera i mistrza. Wystarczy mieć (duże) pieniądze, kupić najlepszych zawodników i zgromadzić ich w jednym klubie. Strategia pospiesznego gromadzenia uczonych w jednym zespole totalnie zawodzi w przypadku tworzenia nowego uniwersytetu, środowiska akademickiego. Aby powstał na przykład prężny ośrodek filozoficzny, potrzebne są lata, potrzebna jest — trochę nie wiedzieć czemu — tradycja.

Krakowskie Konferencje Metodologiczne nie mogą narzekać na brak tradycji. Są przecież kontynuacją Seminariów Interdyscyplinarnych organizowanych na PAT w Krakowie już w latach osiemdziesiątych przez ks. prof. Michała Hellera i ks. prof. Józefa Życińskiego. Gromadziły one, najpierw na Franciszkańskiej, potem Augustiańskiej, przyrodników, matematyków i filozofów, którzy potrafili dostrzec, że (przynajmniej niektóre) zagadnienia naukowe są niezmiernie ważne, ciekawe z filozoficznego punktu widzenia, potrafili docenić „potencjał filozoficzny” ukryty w fizyce, biologii, matematyce. Okazuje się, że tym, co łączy rozmaite dyscypliny nauk ścisłych jest... filozofia! „Filozofować w kontekście nauki”, „zagadnienia filozoficzne w nauce”, *philosophy in science* — określenia te najlepiej chyba charakteryzują styl filozofowania dominujący podczas Seminariów Interdyscyplinarnych. Pamiętam, gdy po raz pierwszy dotarłem do siedziby arcybiskupów krakowskich na Franciszkańską, pamiętam atmosferę wolności myślenia, odwagi w podejmowaniu odwiecznych, jakże trudnych, problemów filozoficznych.

*UWAGA: Tekst został zrekonstruowany przy pomocy środków automatycznych; możliwe są więc pewne błędy, których sygnalizacja jest mile widziana (obi@opoka.org). Tekst elektroniczny posiada odrębną numerację stron.

Gdy chodzi o tradycję Krakowskich Konferencji Metodologicznych, ks. prof. Michał Heller sięga jeszcze dalej w przeszłość — do czasów, gdy kardynał Karol Wojtyła zapraszał krakowskich naukowców na wspólne z Nim filozofowanie...

Nowoczesność

Współczesne konferencje wymagają sprawnej infrastruktury organizacyjnej: sekretariatów, telefonów, faksów, kserografów, drukarek laserowych, poczty elektronicznej, Internetu, odpowiedniego oprogramowania komputerowego itd. Nic dziwnego, że Krakowskie Konferencje Metodologiczne są wspólnym przedsięwzięciem Ośrodka Badań Interdyscyplinarnych przy PAT w Krakowie oraz Instytutu Informatyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Aby każdy zainteresowany mógł uczestniczyć w konferencji, aby uniknąć opłaty konferencyjnej, współczesne konferencje potrzebują sponsorów. Tutaj organizatorzy mieli dużo szczęścia, napotykając przed kilkoma laty na prezesa spółki OPTIMUS SA, p. Romana Kluskę. Było to spotkanie osób... po prostu kochających filozofię. Odtąd życzliwe zainteresowanie nowosądeckiego koncernu informatycznego stale nam towarzyszy.

Dialog czy monolog?

Sądzę, że kultura polska (czy szerzej: kultura kontynentalna) w przeciwieństwie do kultury angielskiej (anglosaskiej) jest kulturą monologu (gawędy), a nie dialogu (starcia argumentów). Wymagamy, aby kolejne wystąpienie (np. kolejny głos w dyskusji) było błyskotliwe, ciekawe, jednak nie musi ono nawiązywać do poprzednich. W rezultacie dużo większe znaczenie przykłada się w Polsce do referatu niż do dyskusji. Czasami dyskusję po referacie traktuje się jak przysłowiowy „kwiatek do kożucha”. A przecież dzięki współczesnym technologiom informatycznym treść referatu jest (będzie) łatwo dostępna. Z perspektywy słuchacza ważniejsza jest dyskusja, krytyczne uwagi, zderzenie racji. W dobie Internetu, poczty elektronicznej, konferencje muszą radykalnie zmienić swą postać. Nie wystarczy już być „mówionym czasopismem naukowym”. Dobre konferencje powinny stanowić wydarzenie — ważne wydarzenie, w którym chcemy osobiście uczestniczyć. Ciąg monologów (referatów) ustępuje wtedy miejsca starciu argumentów — dyskusja z udziałem „sali” staje się najciekawszą komponentą konferencji. Nie uda się to jednak bez wybitnych osobowości, a takich wśród uczestników Krakowskich Konferencji Metodologicznych nigdy nie brakowało, by wymieć

tylko prof. Romana Dudę (matematyka, Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego) czy abp Józefa Życińskiego, a z gości zagranicznych prof. Jamesa R. Browna (metodologa z Uniwersytetu w Toronto, redaktora prestiżowych „International Studies in the Philosophy of Science”).

Nowe formy prezentacji

Aby nie popaść w rutynę, aby konferencje stały się wydarzeniem, organizatorzy nieustannie poszukują nowych form prezentacji. Oczywiście, dużą rolę odgrywają dyskusje panelowe. Dla przykładu, w 1998 r. na zakończenie konferencji w dyskusji panelowej *Piękno jako kryterium prawdy?* uczestniczyli: dr hab. Ewa Grabska (Inst. Informatyki UJ), ks. prof. Michał Heller, prof. Jan Pamuła (ASP w Krakowie), prof. Andrzej Pelczar (Inst. Matematyki UJ, Przewodniczący Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego), prof. Andrzej Staruszkiewicz (Inst. Fizyki UJ), prof. Władysław Stróżewski (Inst. Filozofii UJ, długoletni przewodniczący Polskiego Towarzystwa Filozoficznego). Podczas V Krakowskiej Konferencji Metodologicznej odbyła się też dyskusja wzorowana na średniowiecznych sporach akademickich *Questiones disputatae* z udziałem dr hab. Ludwika Drużkowskiego (Dyrektora Inst. Matematyki UJ) oraz dr hab. Pawła Idziaka (Inst. Informatyki UJ), dotycząca roli logiki w rozwoju matematyki.

Aby konferencje stały się forum otwartym dla najmłodszego pokolenia badaczy, podczas jednej z sesji, *Mistrz i jego uczniowie*, współpracownicy prof. Jacka J. Jadackiego (UW), Leona Kojca (KUL) oraz Witolda Marciszewskiego (Uniwersytet w Białymstoku) prezentowali swe osiągnięcia badawcze. Zamierzeniem organizatorów Krakowskich Konferencji Metodologicznych jest też nieco inne niż tradycyjnie, bardziej dynamiczne, bardziej osobiste, „krzesłowanie” poszczególnym sesjom. Niedosięgniętym wzorem był tu dla wszystkich Rektor UJ, prof. Aleksander Koj. To właśnie podczas sesji, której był *chairmanem*, po wystąpieniach biologów z UJ (prof. Jana Kozłowskiego, prof. Januarego Weinerja, dr Bernarda Korzeniewskiego) dostojna Aula w Collegium Novum była świadkiem niezwykle żywej dyskusji, przywołującej atmosferę pierwszych naszych konferencji, odbywających się jeszcze w s. 055 przy ul. Reymonta.

Wydarzeniem ostatniej konferencji była też, zorganizowana po raz pierwszy, sesja *Biznes i matematyka*. Prof. Andrzej Palczewski (teoretyk matematyki finansowej, dyr. Inst. Matematyki Stosowanej i Mechaniki UW) oraz dr Mirosław Panek (niegdyś kosmolog z CAMK w Warszawie, obecnie członek Zarządu ABN AMRO Asset Management Polska SA, doradca inwestycyjny

zarządzający milionowymi portfelami akcji) spierali się o racjonalność zachowań rynków finansowych. Z kolei Prezes OPTIMUSA, p. Roman Kluska zastanawiał się: *Czy warto być uczciwym w biznesie?* Informacja o sesji *Business i matematyka* pojawiła się na najczęściej chybą odwiedzanym serwerze giełdowym — serwerze Yogi — jako *hot news*.

Wspominając o nowatorskich formach prezentacji, nie sposób pominąć sesji „nagniotków”, jaka miała miejsce podczas IV Krakowskiej Konferencji Metodologicznej. Jej uczestnicy przedstawili nie rozwiązane przez nich problemy, które uważają za ważne, a które nurtują ich od wielu lat.

Tematyka

Organizatorzy starają się, aby tematyka poszczególnych konferencji była atrakcyjna, w miarę ogólna, by dotyczyła ważnych problemów filozoficznych. Dla przykładu, tematem V Krakowskiej Konferencji Metodologicznej była *Jedność nauki — jedność świata?*. Ważny jest ten znak zapytania na końcu. Nie wątpimy przecież, że świat jest jeden i rządzi nim ten sam zestaw praw przyrody. Jednak każda z nauk posiada własny język i własne metody badawcze, każda z nich bada tylko pewien, sobie właściwy, wycinek rzeczywistości. Czy możliwa jest zatem „jedność w wielości”? Czy ewentualnie jedność nauki jest odbiciem (konsekwencją) jedności świata? Czy do jedności przyczynia się korzystanie z aparatu matematycznego? Gdzie w takim razie są granice opisu matematycznego? A giełda? Czy to domena matematyki czy raczej psychologii? W jaki sposób kryterium piękna w badaniach naukowych przyczynia się do jedności nauki? Czy dążyć do unifikacji biologii poprzez redukcjonizm?

VI Krakowska Konferencja Metodologiczna... we Wrocławiu

Jednym z głównych zamierzeń naszych konferencji jest integracja środowiska naukowo — filozoficznego. Nie dziwi przeto, że nasza konferencja w swej ekspansji przenosi się (tylko na rok!) do Wrocławia. Na Uniwersytecie Wrocławskim, „pod skrzydłami” Rektora Romana Dudy, działa *Studium Generale* pod przewodnictwem prof. Jana Mozrzymasa. Stawia sobie ona podobne cele jak OBI w Krakowie. *Studium Generale* będzie więc jednym z organizatorów VI Krakowskiej Konferencji Metodologicznej. Odbędzie się ona w dn. 6–7 maja 1999 r., a jej tematem będzie: *Harmonia Wszechświata — symetrie*. Jak zwykle więcej szczegółów można uzyskać za pośrednictwem Internetu (<http://www.ii.uj.edu.pl/~urbaniec/kkm/>)

lub poczty elektronicznej (urbaniec@softlab.ii.uj.edu.pl). Nie trzeba chyba dodawać, że organizatorzy serdecznie zapraszają Czytelników „Zagadnień Filozoficznych w Nauce” na wspólne filozofowanie do Wrocławia w maju 1999 r.

J. Urbaniec